

Fattiggården på Dønski

Den røde tråd for månedens kulturminne i 2010 knytter seg opp mot "Det europeiske år 2010 for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon". Temaet har sitt utgangspunkt i EUs sosiale agenda som startet med Lisboa-strategien. Denne legger vekt på å skape like muligheter for alle som et middel til å fremme sosial solidaritet. Vi skuer tilbake på institusjoner og løsninger i Bærum gjennom tidene, i lys av denne problemstillingen.

Fra omkring år 1200 ble de fattige plassert på legd. Dette var en ordning der gårdene i herredet etter tur var pliktige til å la de fattige få hus og mat. Bærums myndigheter funderte stadig over fattigdomsproblemet, som var økende på 1800-tallet. Som årsaker til fattigdom ble nevnt egenskaper som dovenskap, ødselhet, usædelighet og ubesindig ekteskapsstiftelse. Fattigkommisjonen anbefalte opprettelsen av en arbeidanstalt og i 1879 kjøpte Bærum kommune Dønski gård og anla fattiggård der. Sammen med Fattigloven av 1900 førte dette til slutten på legdsordningen.

Fattiggårder skulle virke avskrekkende ved at fattigvesenet uten skrupler kunne bortvise den arbeidsføre fattige dersom han ikke ville finne seg i å arbeide der. Fattiggården på Dønski kunne ta imot 30 "fattiglemmer". Bestyrer og bestyrerinne var Chr. Stendal og frue. Hovedhuset på gården ble tatt i bruk, og det ble oppført bestyrerbolig, stall og fjøs. De fattige skulle arbeide på gården til "fastsatte Tider efter deres Kræfter og Anlæg". De kunne ikke forlate anstalten uten lov, og ble straffet med ris eller isolasjon for brudd på husets ordensregler, som dovenskap, ulydighet eller uhøflighet.

Flesteparten av beboerne var gamle og syke og egnet seg dårlig som gårdsarbeidere. I 1898 skiftet Fattiggården navn til Bærums fattig- og pleiehjem, og videre til Bærums gamlehjem i 1915. Hovedbygningen ble revet i 1900 og ny murbygning oppført. Her skulle arbeidsslitte gamle leve og ha det godt, og gården Dønski ble fraskilt hjemmet. I 1910 ble det satt av seks rom som skulle brukes til behandling av syke. Det ble ansatt egen lege og "gangkoner". Med årene tok sykeavdelingen over stadig flere av gamlehjemmets plasser. Dette var oppstarten til Bærum sykehus.

I 1950 var Bærums gamlehjem fortsatt det eneste pleiehjemmet i Bærum, med 50 plasser. Pleietrengende ble lagt inn på Bærum sykehus eller døde mens de ventet på plass. I 1954 ble hjemmet tilbygd med 40 nye plasser. 1963 ble Marie Plahtes Minde tatt i bruk og fra oppføringen av Valler sykehjem i 1966 har mange nye sykehjem kommet til. Fattiggården på Dønski ble revet i 1991, til fordel for nytt, moderne sykehjem.

Kilder:

- Sigurd A. Dieserud, "Dønski - Fra Fattiggård til bo- og behandlingssenter", 1998
- Tor Chr. Bakken (red), "Budstikkas store Asker og Bærum-leksikon"

Bildene er utlånt av Bærum bibliotek, Bærumssamlingen

Ida Haukeland Janbu